

Torsdagen den 15 februari

Kl. 14.00

Förhandlingarna leddes av herr tredje vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

§ 2 Om förläggning till Östersund av vissa skolor för krigsmakten

Herr försvarsministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr Åslings (c) i kammarens protokoll för den 6 februari intagna fråga, nr 67, och anförde:

Herr talman! Herr Åsling har frågat mig när riksdagens beslut av år 1971 om att i Östersund inrätta en för krigsmakten gemensam förvaltningsskola och att till Östersund omlokalisera arméns tekniska skola beräknas kunna realiseras.

Som svar härpå vill jag anföra följande.

Organisationen för krigsmaktens förvaltningsskola och arméns tekniska skola utreds fortfarande. Enligt vad jag har inhämtat bör beslutsunderlag föreligga senast under hösten 1973. I början av nästa år beräknas Kungl. Maj:t och riksdagen ta ställning till förslagen, varefter pågående arbete med projektering m. m. för nödvändiga investeringar i Östersund kan slutföras och byggnadsarbetena påbörjas.

Skolorna bör därför kunna förläggas till Östersund tidigast under år 1977.

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för detta svar. Det var klarläggande.

Jag vill uttrycka den förhoppningen att den angivna tidtabellen kan hållas. Det är ju betydelsefullt för både planeringen av investeringarna och planeringen vad beträffar personalfrågor och personalens dispositioner att man här kan hålla en bestämd tidtabell. Det rör sig inom parentes sagt om rätt betydande investeringar eftersom lokalbehovet för arméns tekniska skola har angivits till 14 000 m² och investeringssumman till 60 miljoner kronor.

Jag vill också, samtidigt som jag än en gång tackar för svaret, betona värdet av dessa projekt för utvecklingen i den här regionen.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
15 februari 1973

*Om förläggning till
Östersund av vissa
skolor för krigs-
makten*

Torsdagen den
15 februari 1973

Ang. identitetskontrollen vid framställning av ID-kort

§ 3 Ang. identitetskontrollen vid framställning av ID-kort

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Hovhammars* (m) i kammarens protokoll för den 1 februari intagna fråga, nr 63, till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr Hovhammar har frågat justitieministern på vad sätt samhället kan medverka till att det av AB ID-kort framställda identitetskortet – som fått en utomordentlig tilltro som legitimationshandling – inte utfärdas för uppdiktad person. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

De nya identitetskortet, som rekommenderas av posten, bankerna och detaljhandeln, skall vara utfärdade enligt de normer som fastställts av rikspolisstyrelsen, posten, bankföreningen, sparbanksföreningen och jordbrukskassaförbundet.

AB ID-kort svarar endast för tillverkning av sådana identitetskort, medan identitetskontroll utförs av det bank- eller postkontor eller företag som beställer identitetskortet. Vid AB ID-kort kontrolleras sedan att föreskriven kontroll utförts och att beställningen signerats av behörig person.

Om vederbörliga kontrollrutiner utförs, är det enligt vad jag erfarit tämligen osannolikt att identitetskort utfärdas för en uppdiktad person. Hittills känner man endast till något enstaka fall där identitetskortets personuppgifter på grund av falskt intyg kommit att avse fel person. Detta bör ställas i relation till att AB ID-kort tillverkat ca 1,5 miljoner identitetskort. Samtidigt kan noteras att sannolikheten är ytterst liten, att en legitimationshandling utfärdas för en person, vars verkliga identitet inte i efterhand kan fastställas med hjälp av AB ID-korts arkiv.

Enligt vad jag inhämtat finner man varken vid posten, bankinspektionen eller någon av de tidigare nämnda kreditinstitutföreningarna att reglerna för identitetskontroll för tillfället behöver skärpas i någon väsentlig grad. Eftersom någon skyldighet inte föreligger att skaffa fullgod legitimation skulle skärpta regler möjligen medföra att allmänheten inte skulle skaffa sig sådan legitimation i önskvärd utsträckning.

Jag vill i sammanhanget nämna, att de nya körkortet också framställs av AB ID-kort enligt i princip samma metod som identitetskortet och att de godtas som allmän legitimationshandling i samma utsträckning som dessa. Identitetskontrollen är beträffande körkortet grundad på länsstyrelsernas personregister och inbyggd i ansöknings-, besluts- och tillverkningsförfarandet. Någon möjlighet att erhålla körkort för uppdiktad person föreligger således inte.

Mot denna bakgrund anser jag det för närvarande inte föreligga något behov av samhällsinsatser för att möjliggöra en mer långtgående identitetskontroll vid utfärdande av AB ID-korts fullgoda legitimation.

Herr CLARKSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Johansson för svaret på den enkla fråga som min kollega Erik Hovhammar har ställt och vilket han på grund av utskottsresa i dag inte är i tillfälle att mottaga.

Statsrådet Johansson andas ju tillfredsställelse med de förhållanden

som råder på identitetskortsområdet, men det finns tecken som tyder på att en sådan tillfredsställelse inte är tillräckligt motiverad. För någon tid sedan sades det i tidningarna, att man vid en rättegång här i Stockholm hade hävdats att det fanns -- jag kommer inte ihåg om det sades tusentals -- i varje fall ett stort antal inte förfalskade utan falska identitetshandlingar i omlopp -- falska identitetshandlingar som har rykte om sig att inte vara förfalskningsbara. Det är detta förhållande som gör frågan så ytterligt besvärlig.

Med den växande mängd av ekonomiska transaktioner som förbinds med legitimationskrav är det ytterligt betänkligt, statsrådet Johansson, att sådant förekommer, då de som skall kontrollera legitimationerna har ett stort förtroende för dessa identitetshandlingars äkthet. När det alltså de facto är alltför lätt att komma åt denna identitetshandling inställer sig genast frågan, om inte på något sätt myndigheterna bör engagera sig i det första viktiga ledet. En samhällets medverkan på detta område skulle vara synnerligen tillfredsställande. Innan jag går närmare in på vilka praktiska möjligheter man har skulle jag likväl vilja fråga statsrådet Johansson, om man inte, trots den relativa tillfredsställelse man i dag känner på myndighetssidan, där skulle kunna tänka sig att bygga ut sin medverkan vid identitetspapperstillverkningen.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Det har framförts en tanke om att man skulle låta internrevisorerna kontrollera att föreskrivna rutiner för identitetskontroll följs, och det är möjligt att man kan genomföra sådana rutiner åtminstone sporadiskt för att se, om det kan inträffa sådana fall som här är påtalade.

Det faktaunderlag som vi hittills har visat att det är i en mycket begränsad utsträckning som det här förekommit. Jag varnar för att sätta alltför stor tilltro till uppgifter av den karaktär som herr Clarkson anför.

Herr CLARKSON (m):

Herr talman! Det gläder mig att statsrådet vill blicka vidare in i saken. Jag tror inte att man skall ta lätt på den. Tvärtom kommer behovet av en betryggande identitetsapparat att bli större och större. Jag menar att det skulle vara skäl att överväga om inte samhället redan på ett tidigt stadium, t. ex. vid utgången från grundskolan, skulle förse eleverna med ifrågavarande identitetshandling, självfallet med en förkortad giltighetstid, kanske fem år. För dem som blivit något äldre kan giltighetstiden sedan utökas till den normala tioårsperioden.

Det föreligger ju faktiskt i dag möjlighet att skaffa sig en identitetshandling genom att förete en förfalskad äldre identitetshandling, t. ex. ett förfalskat pass som enligt vad som uppgivits kan köpas på öppna marknaden. Man kan t. o. m. ganska lättvindigt komma över en identitetshandling genom att vid anställningen på ett företag presentera legitimationshandlingar som inte är tillförlitliga. Via företagets bristande personkännedom och legitimationskontroll kan man sedan få ut ett "oförfalskbart" identitetskort. Sådant är allvarligt. Jag tycker därför att statsrådet Johansson skall ha i minnet möjligheten att redan i skolorna

utrusta eleverna och därigenom medborgarna med betryggande identitetshandlingar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om svenska utrednings- och ingenjörinsatser på naturgasområdet

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Göransson (s) i kammarens protokoll för den 7 februari intagna fråga, nr 68, och anförde:

Herr talman! Herr Göransson har frågat mig om jag, med hänsyn till rådande arbetsmarknadsläge och med hänsyn till möjligheterna att bredda basen för svensk teknologi, har för avsikt att medverka till att svenska konsulter bereds möjligheter att delta i de utrednings- och ingenjörinsatser som nu förestår på naturgasområdet.

Som svar vill jag meddela att diskussion för närvarande pågår med svensk konsultfirma om förprojektering av en eventuell undervattensledning för transport av sovjetisk naturgas via Finland till Sverige.

Rörläggningstekniken för olje- och naturgasledningar är föga känd i vårt land, och ett samarbete med utländska företag som har erfarenhet på området betraktas därför som nödvändigt i detta skede.

Herr GÖRANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Johansson för svaret på min enkla fråga. Jag betraktar svaret som positivt från min utgångspunkt. Genom svaret har det klargjorts att statsrådet har uppmärksammat att naturgasen och oljan mer och mer erbjuder intressanta projekt för Norden.

Jag har väckt frågan därför att jag anser det behövligt att vi får en svensk kunskap om bl. a. utbyggnaden av pipelines. Det är väl sant, som statsrådet säger, att i andra länder — främst Amerika — finns ett betydande kunnande på området, och jag tror att när det gäller dessa nya framtidsarbeten måste vi i vårt land och i Norden som helhet försöka hämta in de multinationella företagens försprång. Vi vet ju hur dessa företag många gånger arbetar, att de för att komma in på en ny marknad, t. ex. i en ny världsdal, dumpar priserna i inledningsskedet. Sedan kan det vara omöjligt för små länder att ta igen eftersläpningen, och därmed är de utslagna.

Jag tror därför att det är nödvändigt att vi på det här området precis som skett på andra får en direkt statlig styrning för att vi därmed skall kunna ge svenska konsultföretag en chans. Vi har under senare år gjort liknande ansträngningar på andra områden. Jag tänker främst på atomkraftens utbyggnad och på de insatser som gjorts i ASEA-Atom och Uddcomb, där samhället genom sin näringspolitik har kunnat bidra till att utveckla ett svenskt kunnande som givit dessa företag en möjlighet att gå ut på världsmarknaden och konkurrera med de stora internationella företagen. Jag bedömer erfarenheterna hitintills från de här områdena som positiva.

Torsdagen den
15 februari 1973

*Ang. medverkan av
arbetsförmedlingarna i psykiskt test
av arbetssökande*

Herr talman! Jag ville med detta bara ha sagt att jag anser att oljans framtid i Norden och utbyggnaden av pipelines är något som blir mer och mer angeläget för varje dag. Jag ville därför fästa statsrådets uppmärksamhet på detta och till statsrådet framföra den förhoppningen att regeringen bedömer det som viktigt att vi på det här området får ett nordiskt kunnande i ett så tidigt skede som möjligt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Ang. medverkan av arbetsförmedlingarna i psykiskt test av arbetssökande

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Lorentzons (vpk) i kammarens protokoll för den 8 februari intagna fråga, nr 70, och anförde:

Herr talman! Herr Lorentzon har frågat mig om jag anser att det bör ingå i arbetsförmedlingarnas skyldigheter att engagera sig för av företagen begärt s. k. psykiskt test av arbetssökande och, därest så inte är fallet, om jag avser att ta något initiativ i syfte att någon sådan medverkan från arbetsförmedlingarnas sida i fortsättningen inte kommer att lämnas.

Arbetsförmedlingen använder s. k. anlagsundersökningar, som omfattar bl. a. psykologiska test, för att när så behövs klarlägga en arbetssökandes förutsättningar inför utbildningsval eller yrkesval. Syftet är att ge både den sökande och arbetsförmedlingen ett säkrare underlag och en bättre hjälp i de ofta svåra och för individen väsentliga frågor som rör valet av sysselsättning.

Önskemål har ibland framförts av privata företag att få hjälp vid rekryteringen genom urvalsprov av detta slag. Sådana önskemål har arbetsmarknadsstyrelsen emellertid konsekvent avvisat. Det innebär att arbetsförmedlingen inte skall medverka i företagets rekrytering genom att företa psykiskt test av arbetssökande.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Inrikesministern tar inte avstånd från dessa psykosomatiska tester det här är fråga om utan de skall tydligen fortsätta på arbetsförmedlingarna. Däremot menar han att man inte kommer att ställa sig till förfogande för privata företag.

Under senare tid har det varit på det sättet, har tidningarna avslöjat, att stora företag innan anställning sker förelägger de arbetssökande ett omfattande frågeformulär, som skall ifyllas. I vissa fall kan det gälla hundratals frågor — frågor som egentligen inte har att göra med skötseln av det arbete som söks. Frågorna, som således inte alls har med jobbet att göra, anses av de arbetssökande som meningslösa och i vissa fall helt kränkande.

Vad har exempelvis utförandet av ett arbete inom massa- och pappersindustrin att göra med att vederbörande har varit sängvätare när han var sex—sju år gammal eller att han är rädd för åskan, besväras av handsvevt eller har stammat i sin barndom?

Torsdagen den
15 februari 1973

*Ang. medverkan av
arbetsförmedlingarna i psykiskt test
av arbetssökande*

Min fråga till inrikesministern var egentligen inspirerad av de alarm-
erande uppgifter som fanns i tidningarna för en tid sedan – att även
arbetsförmedlingarna hade lagt sig till med denna form av testning. Vi vet
alla att arbetsförmedlingarnas uppgift har varit att skaffa arbetskraft till
företagen – och även den bästa arbetskraften. Men att arbetsförmedling-
arna ställer sig till företagets förfogande för utförande av psykiska tester
anser de arbetssökande går väl långt. En byråchef i arbetsmarknadsstyrel-
sen – Gunnar Olderin – säger till en tidning att man genom dessa tester
söker få fram vad de arbetssökande är intresserade av för att kunna bjuda
dem bästa möjliga utbildning.

Vad är det då för frågor som föreläggs de arbetssökande på
arbetsförmedlingarna? Följande kan nämnas: Hur ofta går ni ut och
dansar, går på restaurang eller kafé? Hur ofta ordnar ni bjudningar? Gör
ni det varje dag eller varje vecka, någon gång i månaden, några gånger om
året eller gör ni det aldrig?

Här tvingas den arbetssökande att utlämna sitt privatliv. Och vad kan
för övrigt dylika frågor ha med en eventuell utbildning att göra? Det är
väl ändå inte på det sättet att arbetsmarknadsstyrelsen skall upprätta
dansskolor eller lära de arbetslösa som kommer till förmedlingen hur ett
festligt bord skall dukas. Det är naturligtvis inte alls på det sättet.
Frågorna har samma innebörd i det här fallet som när storföretagen testat
de arbetssökande. Skulle exempelvis någon tala om att han går ut och
dansar någon kväll då och då kan det tänkas att vederbörande uppfattas
som inte riktigt pålitlig, att han dagen efter inte kan sköta det löpande
bandet, de MTM-värderade arbetsmomenten. Och nog har arbetsförmed-
lingens folk annat att göra än att syssla med sådana saker. Jag tackar
inrikesministern för svaret.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Herr Lorentzon bör försöka formulera frågorna så att
han verkligen får svar på det han önskar. Jag har svarat på den fråga herr
Lorentzon har ställt.

Det test som förekommer inom arbetsmarknadsverkets ram har inte
någon som helst likhet med det som herr Lorentzon här talar om utan
det utgör en del av de allmänt accepterade försöken att ge vägledning åt
människor när det gäller att träffa ett avgörande om vilken typ av yrke
som skall väljas. Det är något helt annat, såvitt jag förstår, och har inte
något att skaffa med den metod som, om jag fattat det rätt, en tidigare
tjänsteläkare vid ett företag använt. Företagets verkställande direktör har
meddelat mig att företagsledningen inte har känt till dessa förhållanden.
En företagsledning kan naturligtvis inte alltid hålla sig underrättad om
hur en tjänsteläkare förfar eller i detalj föreskriva hur han skall förfara.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Det senaste inlägget från inrikesministern får man väl
tolka så att arbetsförmedlingen inte använder samma metoder som
storföretagarna här i landet, när arbetssökande testas psykiskt. I så fall

har tidningarna haft fel när de beskrivit hur testerna går till på arbetsförmedlingarna.

Jag skall inte säga mer just nu utan återkommer vid ett annat tillfälle.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 24

Torsdagen den
15 februari 1973

*Ang. utfrågning av
arbets sökande*

§ 6 Ang. utfrågning av arbets sökande

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr *Romanus'* (fp) i kammarens protokoll för den 9 februari intagna fråga, nr 78, och anförde:

Herr talman! Herr Romanus har frågat mig om jag anser det lämpligt att människor som söker arbete utsätts för närgångna frågor om sitt privatliv.

Mitt svar är att jag inte kan finna några skäl för att så sker.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Var ni som barn ännu vid sex sju år sängvätare? Känner ni er lätt ensam och utestängd på tillställningar? Har ni svårt att få nya vänner? — Sådana frågor har nyligen ställts av ett stort företag i samband med anställningen.

Den som söker arbete är alltid i ett visst underläge i förhållande till arbetsgivaren, och detta gäller i synnerhet nu när det råder en omfattande arbetslöshet. Därför kan man anta att många svarar på sådana frågor, även om de känner olust inför dem.

Också när man vänder sig till arbetsförmedlingen för att söka arbete och inte vet riktigt vad man vill bli, kan man bli utsatt för frågor som rör privatlivet — t. ex., som herr Lorentzon nämnde nyss, hur ofta man går ut och dansar, hur ofta man går på restaurang, vilka föreningar man tillhör.

Dessa frågor ställs nog oftast i bästa välmening för att, som man säger, underlätta en riktig placering av vederbörande. Och i princip anses det att man förvarar svaren under sekretess. Men det är klart att frågorna kan upplevas som en kränkning av den som måste besvara dem. I dagens datasamhälle vågar man inte heller alltid lita på sekretessen, och på den punkten har man goda skäl att vara misstänksam.

Dessutom — och det är det väsentliga — är dessa frågor av väldigt ringa intresse när det gäller att avgöra en placering. De har mycket litet med arbetet att göra, och det är ganska lätt att räkna ut hur man skall svara för att göra ett förmånligt intryck på arbetsgivaren. Bättre information om dem som söker arbete skulle arbetsgivaren kunna få utan att ställa sådana frågor. Det är också klarlagt att frågeblanketterna inte alltid har hanterats enbart av läkare.

Det företag som mest har uppmärksammats i detta sammanhang och som nämnts som ett exempel, Mo och Domsjö, har förklarat att man inte längre använder det här frågeformuläret och att man inte har något emot att det material som insamlats förstörs. Det är utmärkt att företaget har den inställningen.

Torsdagen den
15 februari 1973

*Om åtgärder mot
psykiskt test av
arbetsökande*

Men det finns på flera håll liknande formulär som används. Ett par företag i Östergötland har uppmärksammats i Folkbladet Östgöten. De frågar om familjemedlemmarna, när de dog, vad de dog av osv. — en rad frågor som inte har direkt med arbetet att göra. Alla företag bör upphöra med att ställa sådana frågor som innebär ett rotande i folks privatliv.

Jag ber att få tacka för inrikesministerns klara ställningstagande i svaret, att frågor av denna typ är olämpliga. Jag vill bara ställa den följdfrågan till inrikesministern, om han vill medverka till att det kartläggs i vilken utsträckning frågor av den här typen förekommer, och att det klargörs för arbetsförmedlingarna och företagen att det är olämpligt att tillämpa denna metod vid anställning.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Såvitt jag kan finna har väl inte någon människa försvarat undersökningar av den typ som herr Romanus och herr Lorentzon har pekat på. Det är självklart att ingen kan tycka att detta är en lämplig metod.

Jag är överens med herr Romanus om att man skall vara väldigt aktsam. Jag utgår ifrån att man — i varje fall när arbetsmarknadsverket är med — agerar efter de principer som man har angivit för mig, när jag har frågat om detta är avgörande i det här sammanhanget. Men jag vet inte om jag i och för sig kan lova att gå ut och göra någon speciell undersökning hos företagen; det kan ju vara förenat med rätt stora svårigheter att få en heltäckande utredning i den här frågan.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Det är ju för väl att man inte försvarar de här frågeformulären när de nu uppmärksammas — men de har ändå använts, så någon måste i alla fall ha tyckt att de har fyllt en funktion. Det finns anledning att anta att de används på ytterligare företag, där de ännu inte har uppmärksammats. Därför är det viktigt att de får klart för sig att de är olämpliga. Jag har inte några speciella krav på i vilken form det skall klargöras. Man kan misstänka att inte alla läser riksdagsprotokollet, så arbetsmarknadsverket bör engagera sig på något sätt.

Jag ber att än en gång få tacka för ett mycket klart ställningstagande av inrikesministern.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om åtgärder mot psykiskt test av arbetsökande

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Lorentzons (vpk) i kammarens protokoll för den 8 februari intagna fråga, nr 71, och anförde:

Herr talman! Herr Lorentzon har frågat mig om arbetsmiljöutredningen har befattat sig med frågan om användningen av och formerna för s. k. psykiskt test vid företagen och om förslag kan motses i syfte att stävja dessa gentemot de arbetsökande och anställda kränkande företeelser.

Det finns anledning att i hög grad ha uppmärksamheten riktad mot det slag av undersökningar som frågan gäller. Jag förutsätter att berörda personalorganisationer bevakar att olämpliga metoder på detta område inte används. I den mån sådana undersökningar berör arbetsmiljöutredningens uppgifter, t. ex. beträffande företagshälsovården, utgår jag från att dessa problem också kommer att uppmärksammas av utredningen.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret på min enkla fråga. Det framgår, om jag tolkar svaret rätt, att den utredning som är tillsatt skall titta på saken litet närmare, eftersom nu avslöjandena har kommit.

Min fråga har inspirerats — som jag tidigare har sagt — av de avslöjanden som gjorts i pressen på senare tid. Men fackföreningsfolk uttalar sig om den här frågan *nu*. Medlemmar har kommit till fackföreningsstyrelsen och klagat över dessa psykosomatiska tester, som har pågått i över sju år. Arbetsmiljöutredningen tillsattes ju 1970 och måste ha haft god tid på sig att klara ut att detta faktiskt är någonting som förekommer i vårt land.

Vid Mo och Domsjö säger företagsledningen när fackföreningen anhåller att dessa formulär skall brännas, att man inte har en aning om att dylika formulär förekommer, men på LM Ericsson i Norrköping är företagsledningen helt på det klara med att de finns.

Intressant i detta sammanhang är att företagsläkaren vid Mo och Domsjö säger att de formulär som används har tillkommit på initiativ av läkare och att företaget inte har med dessa formulär att skaffa och aldrig tagit del av dem. Samma läkare säger att det aldrig har ställts krav på att de formulär som finns förvarade skall makuleras. Men, fortsätter han, om ett sådant krav ställs måste det göras en framställning till socialstyrelsen, som avgör ett sådant ärende.

Jag vill rikta den frågan till socialministern: Är det på socialstyrelsens initiativ som dessa för arbetare så förnedrande och personligt kränkande psykosomatiska test har lanserats?

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag tror att herr Lorentzon skall läsa om svaret — jag har gett ett klart svar på den fråga han ställde.

Utformningen av de här formulären är självfallet inte en sak för socialstyrelsen. Inrikesministern har här tidigare svarat på huvudfrågan. Herr Lorentzon har ställt frågan om arbetsmiljöutredningen kommer att befatta sig med dessa spörsmål, och det är på den frågan jag framför allt har gett svar.

Jag vill rekommendera herr Lorentzon att läsa arbetsmiljöutredningens betänkande. Där betonar man att planeringen av företagshälsovården på lokal nivå i fortsättningen i princip skall ske inom skyddskommittéerna. I skyddskommittéerna skall inriktningen av verksamheten läggas upp och där skall också handläggas andra frågor om företagshälsovård, så att de anställda ges ett direkt inflytande såväl när företagshälsovården byggs upp som när den utövas. Det är mycket viktigt att uppmärksamma, herr

Torsdagen den
15 februari 1973

*Om åtgärder mot
psykiskt test av
arbetssökande*

Lorentzon, att det är i skyddskommittéerna som företagshälsovården skall formars och inriktas. Det är genom reformer av den här typen som möjligheter kan skapas för de anställda att få tidig information om t. ex. tillämpade undersökningsförfaranden och effektiva medel att påverka utformningen av dessa.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag har visserligen inte läst det betänkandet — jag har läst direktiven, där sägs inget om psykosomatiska tester. Men som exempel på vad som har framförts under de senaste av dessa dagar från LO-folk, som har sett verkningarna av den överenskommelse LO och SAF träffade 1967 när det gällde denna sida av företagshälsovården, citerar jag vad Allan Borg, en FCO-ombudsman i Östergötland, skrev så sent som den 10 februari i Folkbladet Östgöten: ”Tyvärr har de fackliga organisationerna accepterat eller tvingats acceptera en undermålig företagshälsovård. — — Ingen kan försvara att 1967 års avtalsuppgörelse bryts och används i olovligt syfte.” Företagarna har alltså själva bestämt, och fackföreningsrörelsen har stått vid sidan om och inte kunnat göra någonting.

Ytterligare en fråga till socialministern: Om det inte går att snabbt göra någonting åt detta missförhållande skulle det inte vara möjligt med en sanering på området så att man finge slut på dessa för arbetarna så förnedrande psykiska test? Det är ju fråga om arbetarna på verkstadsgolvet — tjänstemännen är inte utsatta för samma kränkande tester.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Två medlemmar av regeringen har i dag klart sagt sin mening om det olämpliga i att formulär av den här karaktären används.

Sedan vill jag säga till herr Lorentzon att han inte skall läsa bara direktiven. Det är mycket viktigt att läsa dem, men han skall sedan läsa vad utredningarna kommer fram till i fråga om förslag. Därför vill jag upprepa min rekommendation.

Jag skall inte ta upp frågan om det avtal som ingicks 1967 mellan arbetsmarknadens parter. Jag tror det har betytt mycket, men det är mycket som är kvar att göra, och det är väsentligt hur vi utformar den framtida företagshälsovården. Då har jag betonat att den kommer att i hög grad få lov att förankras i skyddskommittéerna ute på arbetsplatserna med ett direkt inflytande från de anställda att påverka företagshälsovårdens utformning.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Det betyder, herr socialminister, att skyddsombuden också måste få litet större makt än vad de har för närvarande.

I övrigt uttalar jag mitt tack för de svar som har lämnats från inrikesministern såväl som från socialministern. Man kan alltså förutsätta att det ute på företagen blir slut på den kränkande behandling som arbetare på verkstadsgolvet har varit utsatta för under en lång tid.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om ökad möjlighet till smärtfri förlossning

Nr 24

Torsdagen den
15 februari 1973

*Om ökad möjlighet
till smärtfri förlossning*

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Sjöholms (fp) i kammarens protokoll för den 8 februari intagna fråga, nr 72, och anförde:

Herr talman! Herr Sjöholm har frågat om jag med någon grad av säkerhet kan fixera den tidpunkt då möjligheten till smärtfri förlossning står öppen för alla som önskar sådan.

Inom socialstyrelsen pågår en utredning om förlossningsvårdens utbyggnad och organisation som beaktar bl. a. frågan om smärtlindring vid förlossning. Utredningen beräknas vara avslutad före sommaren 1973. Samtidigt sker inom skolöverstyrelsen en översyn av läroplanen för vidareutbildningslinjen i obstetrisk och gynekologisk vård, dvs. barnmorskeutbildningen. Därvid beaktas kravet på en bättre utbildning i olika metoder för smärtlindring vid förlossningar. Enligt vad jag inhämtat kommer denna utredning att vara klar under våren 1973.

Utmärkande för de metoder för smärtlindring vid förlossning som blivit aktuella under senare år är att de kräver ökad medverkan av främst anesthesiologer och gynekologer. Detta förhållande beaktas också av socialstyrelsen vid bedömningen av ansökningar om inrättande av nya läkartjänster.

Av vad jag här sagt framgår, att berörda myndigheter i hög grad har sin uppmärksamhet riktad på den fråga som herr Sjöholm har tagit upp. Jag är också övertygad om att sjukvårdshuvudmännen fortlöpande följer utvecklingen på detta område och så långt det är möjligt beaktar sådana frågor som rör smärtlindring vid förlossning.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Det här svaret, som jag tackar för, tror jag avvaktats med rätt stort intresse av många människor i detta land, främst naturligtvis av alla dem som kan beröras av det som det här handlar om.

Nu hade jag ju ställt frågan om socialministern kunde ange tidpunkten i detta sammanhang, och det är kanske att fordra för mycket. Det sägs emellertid i svaret att två utredningar i ämnet är på gång och kommer att bli avslutade under sommarens lopp, och vi kan väl då hoppas att åtgärder snabbt vidtas efter det att dessa utredningar ligger klara.

Jag tror att vi kan vara eniga om att det är av mycket stor betydelse för blivande mödrar att de i väntans tider kan vara förvissade om att de har möjlighet att få den smärtlindring som finns att tillgå. Det bör heta smärtlindring; jag har i min fråga skrivit "smärtfri förlossning", men det är tyvärr alltför positivt. Vetenskapen har fastslagit att det har betydelse icke blott för mödrarna utan även för de barn som väntas att modern är i ett tryggt sinnessillstånd när hon väntar barnet.

Vi kan väl också vara eniga om att det borde vara en elementär skyldighet för samhället att göra allt vad göras kan för att tillhandahålla en så smärtfri förlossning som möjligt. Därom torde socialministern och jag vara helt eniga.

Jag tackar än en gång för svaret. Jag tror ändå att det är viktigt att

Torsdagen den
15 februari 1973

*Om reglering av
grundvatten-
problemen*

sådana här frågor ställs, för det är väldigt många människor som är intresserade av hurudan situationen för närvarande är på detta område.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om reglering av grundvattenproblemen

Herr civilministern LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara fröken Eliassons (c) i kammarens protokoll för den 8 februari intagna fråga, nr 73, och anförde:

Herr talman! Fröken Eliasson har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att få till stånd en reglering av grundvattenproblemen med hänsyn till konsekvenserna av det intensiva markutnyttjandet i tätorterna, vilket aktualiserats bl. a. i Stockholms kommun.

I det moderna stadsbyggandet förekommer i allt större utsträckning byggande under markytan. Erfarenheterna har visat att omfattande ingrepp i marken kan medföra sättningar och andra förändringar i de övre jordlagren som kan få allvarliga följder för befintlig bebyggelse. De skador som uppstår till följd av grundvattensänkningar är kanske de mest uppmärksammade.

I februari 1972 anordnade planverket en överläggning om grundvattensänkningar i tätorter med företrädare för ett antal myndigheter, utredningar, forskningsinstitutioner och företag. Planverket har sedermera föreslagit regeringen att ge bygglagutredningen och vattenlagutredningen uppdrag att se över lagstiftningen med hänsyn till nu berörda förhållanden. Planverket avser vidare att inom ramen för nuvarande lagstiftning utarbeta vissa råd och anvisningar beträffande grundvattenfrågorna. Också Svenska kommunförbundet har, med överlämnande av en skrivelse från kommunfullmäktige i Stockholm, hemställt om översyn av gällande lagstiftning i syfte att reglera grundvattenproblemen.

Planverkets och Kommunförbundets framställning har överlämnats till bygglagutredningen och vattenlagutredningen. Inom civildepartementet undersöks dessutom för närvarande i samarbete med planverket förutsättningarna för att genom särskilda åtgärder lösa vissa av de nu aktualiserade lagstiftningsproblemen.

Fröken ELIASSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det positiva svaret på min fråga.

Jag vill bara understryka angelägenheten av att de här problemen beaktas och att det pågående utredningsarbetet leder till resultat. Vi har i våra tätorter i dag ett intensivt markutnyttjande som påverkar grundvattenbalansen på många sätt. Vi får räkna med stegrade svårigheter i de större tätorterna, eftersom markkonkurrensen där pressar upp exploateringskraven, vilket leder till att man bygger inte bara fler våningar ovan jord utan också eftersträvar allt större utrymmen under jord. Grundvattenproblemen kompliceras av att skador kan uppstå efter lång tid som ett resultat av många omständigheter, och därtill kommer att bevisbördan

ligger hos dem som åsamkats skada.

Inrikesministern har nyligen sagt att 1970- och 1980-talen kommer att kännetecknas av en ökad upprustning av äldre bostäder. För den äldre bebyggelsen, som i stor utsträckning vilar på träpålar, är grundvattenbalansen av avgörande betydelse. I nyproduktionen använder man sig av nyare teknik, och de stora byggföretagen är också förtänksamma nog att avtalsvägen gardera sig så att en omvänd bevisföring skall tillämpas. Bristande grundvattenbevakning från kommunernas sida och underlåtenhet att meddelat beräknade förändringar innebär ett hot främst mot det äldre fastighetsbeståndet.

För att de nya saneringssignalerna skall få effekt måste även förhållanden som berör grundvattnet beaktas, bl. a. ansvarsfrågan. Om jag får spetsa till saken något, herr statsråd, så vill jag fråga: Kan man lita på grundvattnet, så att inte viljan till saneringsverksamhet av den omständigheten allvarligt försvagas?

Arbetet på att lösa de frågor som konkurrensen om de fysiska resurserna ställer har nu inletts. Det är angeläget att man i fortsättningen planerar för en hushållning med de samlade vattenresurserna, och det förutsätter att grundvattnet kommer med i bilden som den väsentliga naturresurs det är. Industrins, de areella näringarnas och hushållens utnyttjande av vattenresurserna måste uppmärksammas i den fysiska planeringen på ett helt annat sätt än i dag. Vår nuvarande vattenlagstiftning är i dessa avseenden ganska ålderdomlig. För framtiden måste konkurrensförhållandena regleras lagstiftningsvägen, något som länder vilka har mer begränsade vattenresurser än vi redan har tvingats till.

Herr civilministern LUNDKVIST:

Herr talman! Det är kanske litet för mycket begärt att jag skall kunna ge besked om huruvida man kan lita på grundvattnet eller inte. Däremot kan fröken Eliasson lita på att de synpunkter hon här framfört just är sådana som skall beaktas av de utredningar som nu arbetar med dessa frågor och i den ordning i övrigt som jag har angivit i mitt svar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Ang. säkerhetsåtgärderna vid transport av giftiga ämnen

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Hallgrens (vpk) i kammarens protokoll för den 6 februari intagna fråga, nr 66, till herr socialministern, och anförde:

Herr talman! Herr Hallgren har frågat socialministern om han anser att under senare tid konstaterade fall av uppenbart bristfälliga emballage och säkerhetsåtgärder vid transporter av giftiga och vådliga ämnen bör föranleda en snabböversyn och skyndsamt utarbetande av skärpta bestämmelser i syfte att trygga elementära arbetarskydds- och miljövårdsintressen. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Jag vill i detta sammanhang hänvisa till vad statsrådet Nilsson anförde när han den 25 januari 1973 besvarade enkla frågor av herr Bengtsson i

Nr 24

Torsdagen den
15 februari 1973

*Ang. säkerhetsåtgär-
derna vid transport
av giftiga ämnen*

Torsdagen den
15 februari 1973

*Ang. säkerhetsåtgär-
derna vid transport
av giftiga ämnen*

Göteborg, fru Ryding, herr Hugosson och herr Åberg om åtgärder mot riskerna vid förvaring m. m. av gifter. Av statsrådet Nilssons svar framgick bl. a. att regeringen har för avsikt att redan denna månad lägga fram förslag till en ny allmän lag om hälso- och miljöfarliga varor för riksdagen, att förslaget – som bygger på ett betänkande av miljökontrollutredningen – kommer att innebära en väsentligt vidgad och skärpt lagstiftning till skydd mot bl. a. sådana varor som med hänsyn till kemiska och liknande egenskaper och till hantering kan befaras medföra skada på människor eller i miljön och att förslaget ger ökade möjligheter till kontroll och tillsyn över bl. a. hanteringen av giftiga kemikalier. Den aviserade propositionen överlämnas i dag till riksdagen. Som statsrådet Nilsson också nämnde har frågan om transport av farligt gods behandlats av en särskild utredning. Denna utredning avgav sitt slutbetänkande i somras. Ärendet är efter nyligen avslutad remissbehandling under beredning i kommunikationsdepartementet. Avsikten är att för årets riksdag lägga fram förslag i detta ämne.

Herr HALLGREN (vpk):

Herr talman! Jag har tidigare tagit upp dessa frågor om säkerheten vid transport och hantering av giftiga och vådliga ämnen, och vid varje tillfälle har jag fått samma svar, nämligen att man har för avsikt att vidta åtgärder och att man har frågorna under stark uppsikt.

Anledningen till att jag på nytt har tagit upp denna fråga är att -- trots utlovade åtgärder -- ingenting har gjorts. Nu säger herr kommunikationsministern att det kommer att framläggas lagförslag i de båda fall som kommunikationsministern nämnde. Men ett faktum är att giftolyckorna och tillbudena snarare har ökat i omfattning och antal och att detta har blivit ett så allvarligt hot mot de arbetargrupper som tvingas att arbeta med dessa ämnen att man starkt överväger att överge sådana arbeten på grund av de ständigt ökade olycksfalls- och katastrofriskerna.

Jag vill i huvudsak uppehålla mig vid en aktuell giftolycka, som inträffade i Göteborgs hamn den 2 februari i år. Från ett Broströmsfartyg skulle lossas 16 ton brom till en lastbil. Partiet skulle sedan transporteras genom hela landet ned till Danmark. Brom är ett starkt frätande gift. Det billigaste tänkbara emballaget är glas, och detta använder man sig naturligtvis av; giftet förpackas i glasflaskor, som i sin tur stuvats i lådor, skyddade med kiselgur enligt antagna internationella bestämmelser.

Trots att dessa åtgärder var vidtagna hände det dock att två flaskor gick sönder under lossningsarbetet. Sex arbetare skadades -- dess bättre inte livsfarligt -- och fördes till Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Det inträffade visar således med all tydlighet att emballaget inte fyller de krav på säkerhet som man kan ställa. Vad som hade hänt med fartyget, som hade hela 60 ton brom som däckslast, om det hade kolliderat vet man inte, och hur det då hade gått med besättningen kan man också fråga sig. Och vilka hade följderna blivit, om bilen med 16 ton brom hade kolliderat eller på annat sätt havererat?

Jag kan också nämna ett annat fall, som inträffade bara tre dagar tidigare i Göteborgs hamn. En s. k. trailertank innehållande 22 000 liter benzen -- ett ämne i högsta giftklassen -- skulle lossas och vidaretrans-

porteras genom landet, men det visade sig att tanken läckte. Den hade således stora brister och kunde inte betraktas som fullgod.

Nr 24

Torsdagen den
15 februari 1973

*Ang. säkerhetsåtgär-
derna vid transport
av giftiga ämnen*

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag kan naturligtvis inte gå in i någon diskussion med herr Hallgren om ett enskilt fall. Jag har hört talas om det som har hänt och som herr Hallgren här har berättat om. Enligt vad jag har erfärut av det tycks skuldfrågan fortfarande vara oklar – det är ännu inte visat, huruvida emballaget varit tillräckligt stabilt eller icke. Men oavsett det kan vi naturligtvis inte diskutera ett enskilt ärende i kammaren.

Vad som däremot är viktigare att på nytt konstatera är, som jag sade i mitt svar i dag, att regeringen ämnar lägga fram förslag till en ny lag om hälso- och miljöfarliga varor, att den nya lagen ersätter bl. a. giftförordningen, bekämpningsmedelsförordningen och PCB-lagen och att den blir en helt ny och modern översättning och tillämpning av de tidigare gällande förordningarna.

Herr Hallgren och jag har också ganska nyligen haft en interpellationsdebatt med varandra i dessa frågor, och då hade vi tillfälle att ganska grundligt – eftersom det var en interpellation som framställdes – diskutera även den förändring som kommer att ske när det gäller transport av farligt gods. Om jag minns rätt var vi då i princip överens om att det var bra att Sverige skulle ansluta sig till ADR liksom att regeringen skulle komma att utfärda skärpta bestämmelser för internationella transporter. Jag har i dag i mitt svar sagt herr Hallgren att även detta nu är på väg.

Herr HALLGREN (vpk):

Herr talman! Den 18 maj 1971 fick jag i samma ärende ett svar från socialministern. Han svarade: ”Enligt vad jag erfärut avser utredningen att före utgången av detta år lägga fram förslag till provisoriska bestämmelser i avvaktan på en mera definitiv författningsmässig reglering i ämnet.”

Jag har nu fått liknande svar, och det är bara att hoppas att det inte skall bli som förra gången, då inga som helst åtgärder vidtogs. Jag skall bara påpeka ytterligare en sak. Vid kontroll av en tankbil med 16 ton fenol fann man att bilen var behäftad med alla tänkbara fel och att chauffören inte ens hade reda på att lasten bestod av fenol.

En annan fråga som bör bevakas är förhållandena vid landsvägstransporter. Chaufförerna tvingas i många fall utföra sitt arbete mot ackordsersättning, vilket naturligtvis är horribelt; de borde ha en garanterad lön för att därigenom kunna köra i en annan sinnesstämning än den som ett ackordsjäkt ger.

Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Vi har förmodligen anledning att återkomma till frågan för att diskutera den vidare.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
15 februari 1973

*Ang. Bromma-
flygets lokalisering*

§ 11 Ang. Brommaflygets lokalisering

Herr kommunikationsministern NORLING erhöill ordet för att besvara herr *Olof Johanssons* i Stockholm (c) i kammarens protokoll för den 8 februari inåagna fråga, nr 75, och anförde:

Herr talman! Herr Olof Johansson i Stockholm har frågat om jag anser att utredningen om Brommaflygets lokalisering såvitt gäller allmänflyget — även efter luftfartsverkets åtgärdsförslag — skall ”i första hand inriktas på befintliga och militära flygfält inom regionen” enligt direktiven, med de risker det innebär för endast omflyttning av flygbullret i västra Stockholmsområdet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade jag i augusti 1972 särskilda sakkunniga att utreda den fortsatta lokaliseringen av flygverksamheten på Bromma flygplats. Rikt punkten för utredningsarbetet är att bortflyttning av flygverksamheten från Bromma skall ske senast under år 1978. Kungl. Maj:tt uppdrog vidare åt luftfartsverket att vidta åtgärder för att på kortare sikt — dvs. före en slutlig avveckling av flygplatsen — begränsa flygverksamheten där och med denna förenade störningar.

Luftfartsverket har nyligen avslutat sitt utredningsarbete. Verket föreslår bl. a. att viss flygverksamhet, bl. a. utrikes chartertrafik och målflyg, flyttas ut från Bromma redan under år 1973. Verket har också grundligt kartlagt förutsättningarna för att från Bromma flytta ut allmänflyget till andra befintliga flygplatser i regionen. Verket har därvid funnit att det av trafikledningstekniska skäl inte är möjligt att annat än i mycket begränsad utsträckning åstadkomma sådan utflyttning så länge Bromma flygplats bibehålls.

Luftfartsverkets utredningsrapport kommer att överlämnas till de särskilda sakkunniga som har att i ett mera långsiktigt perspektiv överväga lokaliseringen av bl. a. allmänflyget. I det arbetet kommer luftfartsverkets utredningsmaterial att utgöra ett viktigt underlag. Det är naturligt att de sakkunniga i första hand prövar i vilken utsträckning det är möjligt att ta till vara eventuell kapacitet på befintliga flygplatser i regionen. Självklart är att detta måste ske på ett sätt som går att förena med miljömässiga och andra hänsyn. Därutöver har utredningen vid behov möjlighet att bedöma andra lokaliseringalternativ.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag beklagar att ett litet ord i det citat som återfinns i frågan fallit bort. I sin korrekta utformning skall citatet lyda ”— — i första hand inriktas på befintliga kommunala och militära flygfält inom regionen”. Jag vill nämna detta för ordningens skull.

Kommunikationsministern har ju sagt sin mening om Brommaflyget i mitten av förra året. Bromma skall stängas för trafik senast 1978, och under 1973 skall förslag läggas fram av tillkallade sakkunniga.

Det innebär en hög ambitionsnivå både när det gäller takten i utredandet och när det gäller själva förverkligandet av utflyttningen från Bromma. Det är mot denna bakgrund och luftfartsverkets redovisade åtgärdsförslag som jag ställt den enkla frågan.

Det finns risk för att arbetet – trots alla utredningar som gjorts och även pågår – i ett tidigt skede hårt styrs in på ”lösningar” som sedan inte visar sig möjliga eller som inte medför något annat än omflyttade bullerproblem inom denna region. Det har redan hörts kritik och farhågor av den karaktären i debatten.

Enligt sina utredningsdirektiv skulle luftfartsverket ”ingående överväga möjligheterna att på kort sikt överföra vissa delar av allmänflyget på Bromma till andra lämpliga flygplatser inom regionen”. Man har då främst diskuterat Skå-Edeby och Barkarby och tydligen uppfattat problemen som något mindre i det förra fallet. Men problemfri är verkligen inte en sådan lösning, minst av allt i ett längre perspektiv där man måste räkna med en betydande expansion av allmänflyget och därmed ökande problem.

Därför anser jag det utomordentligt angeläget, att en lösning av flygplatsfrågan inte blir sådan att bullerproblemen, som man försöker komma ifrån på Bromma, överförs till en annan del av regionen. I så fall har ingenting vunnits.

Det måste med nödvändighet bli andra krav som får vika, t. ex. avståndet från Stockholm till de alternativ som föreslås eller – eller både och – en hård urskilning och sortering av nyttotrafiken inom allmänflyget.

Det är viktigt att luftfartsverkets svar på den här punkten inte verkar låsande för ULF:s kommande förslag. Luftfartsverket har ju, som statsrådet påpekar, behandlat den här frågan ur ett kortsiktigt perspektiv, och det långsiktiga innehåller fler problemkomponenter.

Jag tror också att det är viktigt att man tar fasta på det förslag som kommit från en enhällig planeringskommitté i Stockholms läns landsting, som begär en samlad översyn över hela flygplatsproblematiken i regionen.

I en sådan översyn kan inte heller Arlanda lämnas ur bilden, och jag vill gärna fråga statsrådet om han är beredd att ge ett svar på den frågan också.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag beklagar först att inte citatet i svaret var riktigt.

I själva sakfrågan vill jag säga att detta är kolossalt svåra avvägningsproblem. Man skulle kunna göra det så enkelt som att säga, att alla vill ha flyg, men ingen vill ha flygplatser. Nu kräver emellertid flyg både flygplatser och flygplan för att det över huvud taget skall bli någon verksamhet. Därom har inte herr Johansson heller haft någon annan uppfattning.

Om det nu skulle vara så att man i Storstockholmsområdet skulle komma i den situationen efter de utredningar som nu arbetar mycket intensivt, att man tvingas konstatera – av olika skäl som vi här inte hinner gå in på – att lokaliseringen av flyg i denna region över huvud taget möter på sådana stora svårigheter att man kan ifrågasätta flygverksamheten som sådan, då förutsätter jag att herr Johansson i Stockholm och jag är överens om att läget är ännu allvarligare än det vi nu diskuterar.

Det är mot den bakgrunden som vi skall försöka att mycket seriöst se

Torsdagen den
15 februari 1973

*Ang. Bromma-
flygets lokalisering*

på det som nu sker i utredningssammanhang. Jag tror i motsats till herr Johansson i Stockholm, att en utredning ytterligare till alla dem som vi nu har i arbete bara skulle förlänga handläggningen. Vi har så duktigt folk i gång i olika sammanhang, både i regionala kommittéer och i kommittéer som är tillsatta av Kungl. Maj:t, att jag tror att vi med stort förtroende kan låta dem slutföra sitt arbete och sedan utvärdera detta.

Jag är rädd för att ännu en planeringskommitté skulle ytterligare förlänga den tid som vi sedan behöver för att förverkliga det vi ändå ytterst alla önskar, nämligen en riktig flygverksamhet i landet.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Det var två missförstånd som jag skulle vilja rätta till. Felet i citatet hade tyvärr kommit med redan i frågan, så det får jag ta på mig. Det andra gäller den här ytterligare utredningen. Jag är verkligen inte ute efter att till raden av alla de utredningar som under årens lopp har jobbat med detta problem lägga ytterligare en. Men jag tycker det ligger en hel del sunt förnuft i landstingets planeringskommittés resonemang om att ha en samlad översyn av de här frågorna. Det är svårt, tror jag, att klara ut den här problematiken om man inte avväger en rad intressen. Det är det som det är fråga om, inte en ytterligare utredning. Min fråga är snarare då om det finns möjligheter att inom ULF:s ram klara den samordning som Stockholms läns planeringskommitté är ute efter.

Det verkar orationellt att man sitter och jobbar på olika håll i regionen med denna mycket svåra fråga. Det förefaller sannolikt att detta innebär en bristande samordning och en bristande kontakt mellan utredarna. Det var därför jag ställde den här avslutande frågan. Sedan tror jag att kommunikationsministern och jag när det gäller de stora principfrågorna är ganska överens och att det är oerhört svårt att få en lösning som tillfredsställer alla. En viktig poäng måste ändå vara att man inte skall sektorvis utreda eller styra via direktiv på ett sådant sätt att man bara flyttar det problem som man i dag vill eliminera i anslutning till Bromma flygplats till annan del av regionen. I så fall har ingenting vunnits i förhållande till nuläget. Vi måste utgå ifrån att vi skall förbättra miljön i den här regionen med den lösning vi slutligen kommer fram till. Det måste vara det viktiga i sammanhanget.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag tror alltför att det skulle fördröja lösningen av de här mycket komplicerade frågorna om man skulle tillsätta ytterligare någon planeringskommitté.

Det är en tanke detta att man genom att sammanföra olika utredningar i olika kommittéers seriösa arbete skulle kunna snabba upp behandlingen. Med den kännedom som jag under de år jag har sysslat med dessa frågor kunnat skaffa mig om den här problematiken är en sak helt klar för mig: landet och därmed Storstockholmsregionen har ett intresse av ett väl fungerande inrikes- och utrikesflyg. Samtidigt har man mycket stora intressen i att försöka få flygplatserna så förlagda att de från miljösynpunkt förorsakar den minsta möjliga skadan. Man behöver

inte speciellt vara bosatt i Stockholm för att tycka så.

I sammanvägningen av dessa viktiga spörsmål gäller det nu för regeringen i första hand att slutföra ett utredningsarbete som sedan i vanlig ordning kan gå ut på remiss för att man därefter skall försöka åstadkomma det bästa möjliga av det.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 24

Torsdagen den
15 februari 1973

*Ang. projekteringen
av etnografiska mu-
seets nybyggnad*

§ 12 Ang. projekteringen av etnografiska museets nybyggnad

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Agnäs (m) i kammarens protokoll för den 19 januari intagna fråga, nr 43, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs har frågat mig om jag vill redogöra för hur långt projekteringen av etnografiska museets nybyggnad framskridit.

Den 5 maj 1972 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att utföra förberedande projektering av nybyggnad för etnografiska museet samt att upprätta en utbyggnadsplan för detta.

Enligt vad jag inhämtat från byggnadsstyrelsen räknar styrelsen med att kunna redovisa ärendet för Kungl. Maj:t under första halvåret 1973.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret. I statsverkspropositionen presenteras det här museet regelbundet och ordentligt på samma sida åren 1971 och 1972, nämligen s. 77. I fjol fanns det dessutom på s. 478 en uppgift som var mycket hoppingsivande, nämligen att det skulle komma någonting i byggnadsväg.

Jag anser att det här är ett mycket viktigt museum. Det presenterar bl. a. svenska insatser mycket tidigt på forskningsresandenas område. Linnélärlingar och andra reste världen runt och förde hem samlingar som är ovanliga och ganska oersättliga.

Men nu befinner sig museet i ett sorgligt tillstånd. Det sades i pressen att vi i kulturutskottet blev chockade av vad vi såg när vi var där, och det var nog en riktig beskrivning. Det ligger en oerhörd mängd mycket värdefulla föremål nedpackade, och de skulle vara värda ett bättre öde. Det är få om ens några länder som har samlingar av den sort som vi där har. Det är inte heller möjligt att skapa nya sådana samlingar, eftersom föremålen fördes hem under en tid då det fanns tillgång till dem. Nu finns det inga andra sådana föremål kvar.

Det är mycket att lära sig av dessa samlingar, inte minst nu när vi visar ett så stort intresse för de länder som föremålen kommer från, dvs. från u-länderna, och för deras historia. Jag funderar ibland över om man inte kunde lägga ut en del av samlingarna på annat håll. Jag har emellertid inte berört detta i min fråga, och jag begär därför inte att utbildningsministern skall ta ställning till det. Det är emellertid värt att fundera över.

Det framhölls på s. 478 i bilaga 10 till fjolårets statsverksproposition:

”Jag avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt

65

Torsdagen den
15 februari 1973

*Ang. arbetsfördel-
ningen inom
Sveriges Radio*

byggnadsstyrelsen att projektera ett antal byggnadsobjekt inom kulturområdet, däribland byggnadsarbeten för Etnografiska museet och Moderna museet i avsikt att skapa en reserv av färdigprojekterade objekt för kulturändamål." Jag trodde därför att man i år skulle få en redogörelse för vad som hade skett i detta avseende. Eftersom jag saknade en sådan redogörelse i årets statsverksproposition, har jag ställt min enkla fråga.

Jag tackar utbildningsministern för hans besked. Det lät ju ganska hoppfullt att man redan under våren skall få uppgifter om detta från byggnadsstyrelsen. Annars har jag fått uppgift om att man redan den 11 november 1969 hade framlagt ett förslag från byggnadsstyrelsen. Byggnadskostnaderna blir ju bara högre och högre, och jag hoppas därför att det nya förslaget inte bara kommer att läggas åt sidan sedan man studerat det. Meningen med ordet "en reserv" i detta sammanhang måste väl vara att projektet skall tas upp när det behövs ett sysselsättningsobjekt. AMS har ju nu gott om folk, som kunde arbeta med detta, och jag hoppas därför att man prioriterar denna fråga så att ett nybygge för Etnografiska museet kommer till stånd mycket snart.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Ang. arbetsfördelningen inom Sveriges Radio

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara fru Rydings (vpk) i kammarens protokoll för den 25 januari intagna fråga, nr 56, och anförde:

Herr talman! Fru Ryding har frågat mig om jag anser det nya förslag till arbetsordning som antagits av styrelsen för Sveriges Radio är förenligt med 1966 års riksdagsbeslut om arbetsfördelningen.

Sveriges Radio har hemställt om erforderliga bemyndiganden för att den nya arbetsordningen skall kunna tillämpas, om de i arbetsordningen fastlagda principerna i något avseende inte befinns förenliga med de av statsmakterna givna riktlinjerna för Sveriges Radios verksamhet. Innan den beredning av ärendet som pågår inom departementet är klar är jag inte beredd att uttala mig i frågan.

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min enkla fråga, vilket ju egentligen inte är något svar. Till en del kan jag förstå statsrådet Carlsson. Anledningen till att jag tagit upp frågan på detta stadium är att jag hyser en verklig oro för att vad som nu på år inom olika områden på kulturfältet är försök att nagga *yttrandefriheten* i kanten bit för bit; sakta men säkert så att ingen skall märka varthän det bär.

Den arbetsordning som Sveriges Radios styrelse antagit och som man nu vill ha välsignad av statsrådet överensstämmer enligt mångas uppfattning inte med riksdagens radiobeslut från år 1966. Den betyder konkret en stark centralisering till radiochefen liksom till styrelsen och dess arbetsutskott av såväl långtidsplanering som kortsiktig programpolitik och personalpolitik.

Torsdagen den
15 februari 1973*Om förbättring av
grundskoleelevers
trafikkunskaper*

Med all önskvärd tydlighet har det under de senaste månaderna framgått av tidningarna att det finns en stark opinion mot den nya ordningen både från enhetscheferna och från personalen vid Sveriges Radio. Likaså har flera enskilda personer i tidningsartiklar protesterat mot arbetsordningen. Uppvaktning har också skett hos statsrådet Ingvar Carlsson.

Och ordföranden i styrelsen för Sveriges Radio, Per Eckerberg, gjorde ju genom sitt inklamp i debatten i ett TV-program sannerligen saken inte bättre – kanske gjorde han den dock litet tydligare, särskilt med tanke på den förtjusning han kommenterades med av moderatpressen.

Enhetscheferna skriver i sin protest bl. a. följande:

”Sammanfattningsvis kan man säga, att förslaget i mycket ringa grad motsvarar den organisation som statsmakterna 1966 åsyftade med följande principuttalande: 'För att skapa avsedd självständighet bör det för varje programenhet fastställas en kostnadsram inom vilken enheten får göra sina egna dispositioner.' ”

Personalen har också, som jag sade, genom sin fackliga organisation protesterat mot arbetsordningen liksom mot den brist på företagsdemokrati inom Sveriges Radio som tog sig uttryck i att personalen vägrades att få arbetsordningen på remiss när den önskade detta. Så sent som i lördags kunde vi i DN läsa en artikel av biträdande radiochefen Karl-Erik Lundevall med rubriken ”Stoppa den nya arbetsordningen”, en artikel som verkligen motsvarade sin rubrik.

Till slut vill jag bara ställa en fråga till statsrådet Carlsson: Om Kungl. Maj:t kommer fram till slutsatsen att den nya arbetsordningen står i strid mot innehållet i 1966 års riksdagsbeslut och Sveriges Radios styrelse nu vill ha bemyndigande att trots detta införa den nya arbetsordningen, på vilket sätt kommer då statsrådet Ingvar Carlsson att förelägga Sveriges riksdag detta till prövning?

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Jag vill inte besvara hypotetiska frågor. Jag kan bara säga att i en sådan situation som fru Ryding beskrev kan regeringen göra en av två saker – antingen anse att den inte vill biträda begäran från styrelsen för Sveriges Radio och därmed i realiteten avslå denna eller, om den vill biträda den linje som styrelsen företräder, gå till riksdagen och underställa ledamöterna framställningen. Men det är en hypotetisk fråga, och jag vill inte besvara den i sak utan endast på detta principiella sätt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om förbättring av grundskoleelevers trafikkunskaper

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr Komstedts (m) i kammarens protokoll för den 26 januari intagna fråga, nr 57, och anförde:

Herr talman! Herr Komstedt har frågat mig, vilka åtgärder jag ämnar vidtaga i anledning av att det konstaterats att många grundskoleelever har

Torsdagen den
15 februari 1973

*Om förbättring av
grundskoleelevers
trafikkunskaper*

synnerligen allvarliga brister i sina trafikkunskaper.

Trafikundervisningen i skolan har utvidgats i samband med den nya läroplanen för grundskolan. Den har också fått en starkare inriktning mot beteendet i trafiken. Ett särskilt fortbildningsmaterial för låg- och mellanstadiets lärare har nyligen framställts av skolöverstyrelsen för att stödja denna utveckling av undervisningen.

Skolöverstyrelsen samarbetar i en särskild arbetsgrupp med bl. a. trafiksäkerhetsverket och rikspolisstyrelsen. Arbetsgruppen skall enligt vad jag erfarit utvärdera en undersökning som trafiksäkerhetsverket gjort om elevernas trafikkunskaper och -beteende. Utvärderingen bör kunna ge underlag för bedömning av behovet av ytterligare insatser inom skolväsendet.

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Många människor dör i trafiken varje år, och det föranleder diskussion inte minst i riksdagens kammare. Det ställs ett otal frågor och det väcks många motioner varje år. Vi bör naturligtvis ge de här frågorna en hög prioritet för att olyckorna i trafiken skall kunna begränsas ytterligare.

Om man skall begränsa bör man naturligtvis börja på det allra första stadiet, nämligen bland eleverna i skolan. Det har ju nyss presenterats en utredning som statsrådet säkerligen känner till. Den har kommit som en delrapport från trafiksäkerhetsverket. Där visas klart att kunskaperna hos mellan- och högstadieläverna har sjunkit högst betänkligt sedan 1969.

Nu säger statsrådet i sitt svar att man har mycket klart i läroplanen talat om hur undervisningen skall bedrivas. Jag vill säga att det är att ta i litet mycket, statsrådet. I läroplanen står faktiskt inte så värst mycket om trafikundervisningen, men jag har noterat en sak. Där står nämligen: "Så nära som möjligt bör trafikundervisningen anknytas till samhällets allmänna trafiksäkerhetsinformation som centralt ombesörjs av statens trafiksäkerhetsverk under medverkan av trafiksäkerhetsorganisationer och föreningar samt regionala och lokala trafiksäkerhetskommittéer."

Det är nog bra, men om det inte finns någon ansvarig lärare på respektive skola, då anser jag att det inte är mycket vunnet med de direktiven – och det finns det ju inte i dag. Inför dagen H år 1967 tillsattes på varje skola en ansvarig lärare. Han befriades från vissa andra uppgifter och blev s. k. huvudlärare i trafiksäkerhetskunskap. Det har enligt uppgifter som lämnats fungerat väl under den tiden. Uppgången var mycket klar, och satsningen var naturligtvis speciellt befogad under de svåra förhållanden som då rådde. Men efter 1969 togs denna tjänst bort, och det föranledde bl. a. NTF att protestera. Denna lärare var en ypperlig kontakt när det gällde förmedling av speciellt den mängd material som kommer ut till skolorna.

Huvudansvarig person saknas i dag, vilket sannolikt kan vara en av anledningarna till den försämring som inträtt. I dag är det alltför mycket lärarens godtycke som avgör i vilken omfattning eleverna skall få den trafikkunskap de bör ha. Statsrådet hänvisar också i sitt svar till den grupp som speciellt skall övervaka detta, och jag vill då fråga om statsrådet avser TRUSK i detta sammanhang.

Torsdagen den
15 februari 1973

*Om förbättring av
grundskoleelevers
trafikkunskaper*

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Det ställs i dag anspråk på skolan på de mest skilda områden. Jag skulle kunna anföra en lång lista av problem – av både intern skolkaraktär och extern karaktär – som man kräver att skolan skall lösa. Med det begränsade timantal vi har är det en ständig svårighet att prioritera vad man anser viktigt.

I samband med högertrafikreformen gjordes, som herr Komstedt mycket riktigt sade, en stor satsning. Förmodligen ligger en del av förklaringen till den nedgång i kunskaperna som har konstaterats mellan 1969 och 1972 i att man 1969 fortfarande hade en positiv effekt av den kampanj som bedrevs inför högertrafikreformen. Jag tror att herr Komstedt har rätt på den punkten.

Skolöverstyrelsen håller på med ett målpreciseringssamarbete, som skall leda till ett särskilt läroplanssupplement. Detta bör kunna ge lärarna större möjligheter att konkretisera och förbättra undervisningen – och det är bl. a. detta jag avsett i mitt svar.

Eftersom herr Komstedt också nämnde dödsolyckorna kan jag säga att dödsolyckor i trafik i åldrarna 7–14 år har minskat. Enligt NTF:s preliminära bedömning var det 57 dödsolyckor 1969, 61 år 1970, 50 år 1971 och 45 år 1972. Därvidlag har situationen alltså i och för sig förbättrats under senare år.

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Det är klart att man kan glädja sig åt de siffror för åldersgruppen 7–14 år som utbildningsministern nämner. Men rapporten från trafiksäkerhetsverket gör dess värre att man ser framtiden mycket mörk – om försämringen skall fortsätta. Det rör sig dock om 13 procents försämring av trafikkunskaperna, och eftersom förhållandena var långt ifrån bra tidigare borde det rimligtvis i stället vara 13 procents förbättring. Jag nämnde tidigare TRUSK, som tillsattes för några år sedan. I den ingår representanter för skolöverstyrelsen, trafiksäkerhetsverket, rikspolisstyrelsen, NTF och Sveriges Radio, och dess uppgift var uppenbarligen att ta initiativ på de här områdena, aktivera skolan och utbildningen av lärarna – för att undervisningen skulle kunna effektiviseras.

Jag tycker det är litet negativt när utbildningsministern hänvisar till att vi har så många områden inom skolan som bör prioriteras och att det är svårt att göra avvägningarna. Men det bör i varje fall vara en av de primära uppgifterna att ge barnen en sådan utbildning att man törs släppa ut dem i trafiken. Klarar de inte den första uppgiften kanske de inte har så stor möjlighet att lära sig det andra heller. Dess värre är det på det sättet, herr utbildningsminister.

De frågor som jag har ställt när det gäller grundskolan rör faktiskt även gymnasieeleverna. Dess värre saknas helt målsättning i läroplanen för gymnasiet. Jag vill inte ta upp det som en fråga, eftersom jag inte ställt den, men även den kategorin elever – fastän de är litet äldre – bör kunna få en utbildning. Det nämns ingenting om det i läroplanen.

TRUSK har tyvärr inte lyckats åstadkomma någonting, enligt uppgift, under de år som gått. Det vore intressant att höra om utbildningsminis-

Torsdagen den
15 februari 1973

*Om uppmjukning
av boupptecknings-
skyldigheten*

tern har någon uppfattning om hur man skulle kunna få något positivt arbete utfört av denna grupp, som uppenbarligen var avsedd att aktivera skolans medarbetare till en insats och kanske framför allt samarbeta med elevorganisationerna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om uppmjukning av bouppteckningsskyldigheten

Herr statsrådet LIDBOM erhöll ordet för att besvara herr *Börjessons* i Falköping (c) den 18 januari framställda interpellation, nr 15, till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat justitieministern om han är villig att medverka till en viss uppmjukning av bouppteckningsskyldigheten så att när skäl därtill föreligger, exempelvis när ett litet barn avlider utan tillgångar eller när en helt medellös person avlider, bouppteckning kan ersättas med en skriftlig anmälan till tingsrätten. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara interpellationen.

Frågan om ett förenklat bouppteckningsförfarande har behandlats i riksdagen vid flera tillfällen under senare år med anledning av motioner från herr Börjessons sida. Mina synpunkter i saken överensstämmer i allt väsentligt med vad lagutskottet anförde i sitt betänkande nr 21 vid förra årets riksdag. Jag har stor förståelse för de bevekelsegrunder som ligger bakom herr Börjessons strävanden att få till stånd en uppmjukning av bouppteckningsplikten. I de fall herr Börjesson syftar på är bouppteckningarna emellertid normalt mycket enkla. Att slopa bouppteckningsskyldigheten för dessa fall och ersätta den med en anmälningsplikt skulle därför medföra bara mycket begränsade lättnader för dem som nu har att upprätta bouppteckning. De förenklingar en sådan reform skulle medföra för domstolarna är säkerligen helt obetydliga.

Det ligger både i allmänhetens och i domstolarnas intresse att reglerna om skyldighet att upprätta bouppteckning fungerar på ett smidigt sätt och utan onödigt besvär och obehag. Det är viktigt att domstolarnas handläggning av dessa ärenden inriktas på att ge allmänheten information och annan service. För närvarande är en särskild arbetsgrupp inom domstolsväsendets organisationsnämnd i färd med att se över bouppteckningsrutinerna. Översynen syftar bl. a. till att få till stånd enhetliga rutiner över hela landet. Jag förutsätter att de handläggningsfrågor jag nu syftar på uppmärksammas vid denna översyn. Man kan säkert på den vägen nå ganska långt när det gäller att komma till rätta med de olägenheter som herr Börjesson påtalat i olika sammanhang.

Behovet av en reform av lagreglerna om bouppteckningsskyldighet är enligt min mening inte så angeläget att frågan bör tas upp till separat behandling nu. Vid en eventuell framtida översyn av dödsbolagstiftningen finns det däremot naturligtvis skäl att överväga saken närmare.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lidbom för svaret på min interpellation.

Som statsrådet Lidbom framhållit har frågan om ett förenklat bouppteckningsförfarande behandlats i riksdagen vid flera tillfällen under de senaste åren, dock utan att riksdagen funnit skäl till en viss uppmjukning av bouppteckningsskyldigheten. Enligt 20 kap. ärvdabalken skall bouppteckning upprättas efter avlidne person oavsett boets omfattning, dess tillgångar och den avlidnes ålder. Skyldighet att inlämna bouppteckning är således inte beroende av om arvsskatt utgår eller inte.

I många fall synes bärande skäl för upprättande av bouppteckning inte föreligga. Det gäller t. ex. i de fall då den avlidne är medellös eller i det närmaste medellös eller då den avlidne är ett barn utan efterlämnade tillgångar. I sådana fall borde bouppteckning kunna ersättas av en skriftlig anmälan, eller med andra ord en förenklad bouppteckning liknande den som Sollefteå tingsrätt använder i dylika fall. Jag har med mig den blanketten här. Den har rubriken Bouppteckning. Den är mycket enkel. Man antecknar den avlidnes namn, datum för födelse och död, adress, församling, föräldrar. Och sedan står det: "den avlidne (avlidna) efterlämnar varken tillgångar eller skulder." Så skriver man under följande försäkran:

"Att förestående uppgifter äro i allo riktiga och att ej något är med vilja och vetskap utelämnat samt att sådan gåva som i 19 § arvskatteförordningen avses vederligen ej förekommit försäkras under edlig förpliktelse." Ifall det är fråga om ett barn skriver alltså föräldrarna under denna försäkran.

Sedan undertecknar två gode män formuläret under rubriken: "Att allt blivit rätterligen antecknat betyga undertecknade gode män."

Det är ett mycket enkelt formulär, som vederbörande begravningsentreprenör kunde ha med sig när han hjälper till att ordna begravningen. När det är fråga om ett socialfall kunde socialvårdsbyrån tillhandahålla ett dylikt formulär.

Som framgår undertecknas anmälan av två personer som väl känner den avlidnes ekonomiska förhållande och kan vitsorda att den avlidne saknar både tillgångar och skulder. Skulle det visa sig att dödsboet efter anmälan inlämnande tillförts medel – genom vinst å premieobligation eller på annat sätt – skall regelrätt tilläggsbouppteckning upprättas och inlämnas för registrering vid tingsrätten.

Såsom jag har framhållit i min interpellation skulle en viss uppmjukning av bouppteckningsplikten medföra besparingar för dels de enskilda medborgare som berörs härav, dels också tingsrätterna, vilkas arbetskostnader skulle minska genom att antalet vitesförelägganden och förordnanden av god man att föranstalta bouppteckning kunde nedbringas.

Att förenkla bouppteckningsförfarandet i sådana fall som jag åsyftat i min interpellation skulle enligt statsrådet Lidboms uppfattning medföra mycket begränsade lättnader för den som upprättar bouppteckningen samt för domstolarna i deras arbete. Jag skulle här vilja hänvisa till vad Stockholms tingsrätt anförde i ett remissyttrande ställt till laguskottet den 8 maj 1972. Jag citerar ur laguskottets referat: "Stockholms

Torsdagen den
15 februari 1973

*Om uppmjukning
av boupptecknings-
skyldigheten*

tingsrätt framhåller däremot att antalet socialfall eller människor som lever och dör i en ren misär numera inte är obetydligt i Stockholm. Med nuvarande regler skall bouppteckning upprättas efter dem samt dödsbodelägare uppsåras och kallas till förrättningen, endast för att det skall konstateras att brist föreligger. För tingsrätten innebär det avsevärt arbete att kontrollera att bouppteckningsplikten i sådana fall efterlevs. I de fall då sociala myndigheter kan förordnas att upprätta bouppteckning, överförs svårigheterna på dem att taga reda på vilka som är delägare i boet och sedan kalla till bouppteckning. När det efter åratals efterforsknings- och anmaningsarbete visat sig omöjligt att få fram bouppteckningar efter sådana avlidna, har tingsrätten funnit sig nödsakad att avskrika frågan om indrivning av bouppteckningarna.”

Stockholms tingsrätts önskan var att man skulle befria tingsrätterna från, som man anser, onödigt arbete.

Det har kommit till min kännedom att Stockholms tingsrätt har att behandla 10 000 bouppteckningar och arvsskattedeklarationer årligen. Tingsrätten sysselsätter för närvarande tre rådmän, en assessor, tre tingsfiskaler och sex tingsnotarier samt omkring 35 befattningshavare på enhetens kansli, varav dock många arbetar på deltid. Inom kansliet sysslar en befattningshavare endast med anmaningar att komma in med bouppteckningar och en annan befattningshavare sköter ärenden om anstånd med förrättande av bouppteckningar och föreläggande av viten beträffande bouppteckningar. Antalet vitesärenden uppgår regelmässigt till omkring 500 om året. Det finns också exempel, som jag inte här skall återge, på aktuella fall där man gjort stora efterforskningar men där det visat sig att man till sist har måst avföra ärendena därför att man inte kommit i kontakt med vederbörande dödsbodelägare.

Herr talman! Det kan också vara av intresse att citera vad rättshjälpsanstalten i Gävle anförde i sitt remissyttrande till lagutskottet den 29 maj 1972. Rättshjälpsanstalten i Gävle, som har stor praktisk erfarenhet av upprättandet av bouppteckningar — inte mindre än ca 150 bouppteckningar årligen — skriver bl. a. att de erfarenheter som rättshjälpsanstalten vunnit ger visst stöd åt den uppfattning som har anförts i riksdagsmotionerna under de senaste åren. Vidare skriver man: ”Föräldrar, vars barn avlidit i späda ålder, ställer sig ofta helt oförstående, när bouppteckning infordras och upplever av rätt begripliga skäl kravet som stötande och plågsamt. För dödsbodelägare efter medellös eller i det närmaste medellös person — i den mån nu släktingar över huvud taget tar befattning med saken — ter sig den obligatoriska bouppteckningsplikten som ganska meningslös. Bouppteckningar efter medellösa personer kan för övrigt ej sällan — på grund av släktutredningar och efterforskningar — bli både arbetskrävande och kostsamma. Även om problemen till sin omfattning är begränsade, torde det enligt rättshjälpsanstaltens mening finnas skäl att undersöka möjligheten till en uppmjukning av den obligatoriska bouppteckningsplikten i vissa fall.”

Med de praktiska erfarenheter jag har av upprättande av bouppteckningar ter det sig för mig stötande att avkräva föräldrar bouppteckning efter barn som avlidit i späda ålder och som inte efterlämnar några tillgångar eller i sådana fall då den avlidne är helt medellös. Här borde

en förenkling vara möjlig för underlättande av arbetet vid bouppteckningens upprättande och för tingsrätterna vid bouppteckningens inregistrerande. Nu är det så att vissa tingsrätter avstår från meddelande om vitesföreläggande när det gäller bouppteckning efter ett litet avlidet meddellöst barn, under det att andra tingsrätter håller benhårt på att bouppteckningsskyldighet föreligger och därför med hot om vitesföreläggande påfordrar inlämnandet av bouppteckning. Detta förhållande kan inte vara tillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt. Det har också påtalats av JO, som framhållit att några undantag från bouppteckningsplikten inte synes kunna medgivas. Ur rättssäkerhetssynpunkt är det angeläget att en fast praxis gäller för hela landet. Det får inte vara så att olika praxis gäller i fråga om skyldigheten att inkomma med bouppteckning.

Anledning är att förvänta, enligt statsrådet Lidboms svar, att en arbetsgrupp inom domstolsväsendets organisationsnämnd skall se över bouppteckningsrutinerna, och denna översyn syftar bl. a. till att få enhetliga rutiner till stånd över hela landet. Jag hoppas, herr statsrådet Lidbom, att denna översyn skall leda till en viss uppmjukning av bouppteckningsskyldigheten i de fall där synnerliga skäl föreligger, exempelvis när ett litet barn avlider och inte efterlämnar några tillgångar och när en helt meddellös person avlider. I sådana fall borde bouppteckning kunna ersättas med en anmälan, bestyrkt av två ojäviga personer — en anmälan som skulle regelrätt ersätta bouppteckning, av den typ Sollefteå tingsrätt tillämpar.

Med det sagda, herr talman, vill jag uttrycka en förhoppning om att en enhetlig rättspraxis tillämpas av landets tingsrätter när det gäller skyldigheten att inlämna bouppteckning, dock att den översyn som eventuellt kommer att verkställas inom justitiedepartementet rörande lagregler om bouppteckningsskyldigheten i vissa fall skall kunna leda till att man i de fall som jag åberopat i min interpellation kan få tillämpa ett enklare bouppteckningsförfarande.

Det kan emellertid ifrågasättas huruvida det erfordras en större översyn av lagreglerna när det är fråga om att ersätta den ordning som redan tillämpas av vissa tingsrätter. Jag noterar därför med tillfredsställelse att man har en särskild arbetsgrupp inom domstolsväsendets organisationsnämnd som är i färd med att se över bouppteckningsrutinerna. Det är min förhoppning att denna arbetsgrupp skall komma fram till att en viss uppmjukning av bouppteckningsskyldigheten kan medgivas när synnerliga skäl föreligger. Det är angeläget att man ser litet praktiskt på den här frågan, utan att man därmed eftersätter rättssäkerheten. Ett förenklat bouppteckningsförfarande skulle, såvitt jag förstår, innebära besparingar såväl för den enskilde som för samhället. Frågan är till sin omfattning mycket begränsad och kan knappast motivera några mer omfattande utredningar och undersökningar.

Herr talman! Jag vill än en gång tacka för svaret på min interpellation.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 24

Torsdagen den
15 februari 1973

*Om uppmjukning
av boupptecknings-
skyldigheten*

Torsdagen den
15 februari 1973

*Om införande av
ett system för
stereofoniska sänd-
ningar inom
Sveriges Radio*

§ 16 Om införande av ett system för stereofoniska sändningar inom Sveriges Radio

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr Löfgrens (fp) den 11 januari framställda interpellation, nr 9, och anförde:

Herr talman! Herr Löfgren har frågat mig när man kan förvänta, att ett slutgiltigt ställningstagande kan komma till stånd beträffande det system för stereofoniska sändningar inom Sveriges Radio som skall användas, och när vi kan räkna med att Sveriges Radio börjar med stereofoniska sändningar, som numera enligt interpellanten är ett uppskattat inslag i de flesta andra länders service till radiolyssnarna.

I samråd med televerket har Sveriges Radio under senare år bedrivit en jämförelsevis omfattande försöksverksamhet med stereofoniska sändningar. 1969 års radioutredning har bl. a. i uppdrag att undersöka för- och nackdelarna med de olika stereosystem som diskuterats för svenskt vidkommande. I arbetet härmed har anlåtats expertis från televerket och Sveriges Radio. Utredningen avser att redovisa sina överväganden i vår.

Herr LÖFGREN.(fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Carlsson för svaret på min interpellation. Tyvärr måste jag konstatera att det är föga upplysande som svar på mina frågor.

Frågan om stereosändningar inom Sveriges Radios område är en lång, jag skulle vilja säga lidandes historia. Redan 1960 års radioutredning framlade vissa förslag. Jag har sedan många år fått upprepade påstötningar från intresserade personer i vårt land som har frågat om det inte snart kan bli stereosändningar i radion.

Så kom då direktiven till 1969 års radioutredning, och jag hoppades att det skulle ske ett positivt avgörande inom rimlig tid. Jag har följt vad som meddelats om 1969 års utrednings arbete. I riksdagsberättelsen 1972 anfördes att utredningen beräknades slutföra sitt arbete under 1972. I 1973 års berättelse sägs att utredningen skall bli färdig under 1973. I statsrådets svar får jag nu veta att utredningen i vår skall redovisa sina överväganden, och det får jag väl tacka för. Men fortfarande vet vi ingenting om hur länge det dröjer innan det kan bli några stereosändningar i svensk radio.

Eftersom man nu allmänt i andra länder gått in för pilottonsystemet och det tydligen inte från svensk sida finns anledning att göra några sakliga invändningar mot att detta system antages också här, så utgår jag från att 1969 års radioutredning kommer att förorda pilottonsystemet.

Om det nu ganska snart blir ett förord för pilottonsystemet, så hoppas jag att statsrådet Carlsson är beredd att medverka till att vi så snart som möjligt får till stånd stereosändningar här i Sverige. Jag kan försäkra att många med stor otålighet väntar på att det skall ske något på det området.

Efter att jag fått ta del av statsrådet Carlssons svar på min interpellation har jag tagit kontakt med en av landets största tillverkare av radioapparater för att höra vilka erfarenheter man har av intresset för

stereosändningar här i landet. Man har då meddelat att det inte går en enda dag utan att många för stereosändningar intresserade personer ringer och frågar när det blir något av med sådana sändningar här i landet. Jag vet också att det kommer att dröja ganska lång tid efter ett ställnings-tagande till systemet innan det kan bli fråga om några sändningar, detta på grund av lång leveranstid för de erforderliga encoderutrustningarna. Så mycket mera angeläget är det då att statsrådet Carlsson gör sitt yttersta för att medverka till att det inte uppstår ytterligare onödigt dröjsmål. Det svenska anseendet är tillräckligt skamfilat redan på grund av den långa tid det tagit att komma fram till ett beslut.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Jag kan glädja herr Löfgren med att utredningen faktiskt har bokat in tid för överlämnandet av sitt betänkande, nämligen fredagen den 13 april kl. 9.30. Jag hoppas att inte fredagen den 13 skall vara ett dåligt tecken vare sig i detta speciella avseende eller när det gäller att klara tidsschemat. Men självfallet måste jag avvakta med mitt ställnings-tagande till dess utredningens förslag ligger på vårt bord.

Sedan kan man ju diskutera om det hade varit möjligt att klara denna fråga tidigare eller inte, men eftersom utredningsuppdraget har givits kan jag inte nu desavuera utredningen genom att ta ställning ett par månader innan den lägger fram sitt betänkande.

Denna komplettering innebär alltså ett besked om att utredningen nu är så långt kommen att betänkandet befinner sig på tryckningsstadiet, och därför behöver man inte befara någon ytterligare försening av utredningens arbete.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Jag har praktiska erfarenheter av att fredagen den 13 kan vara ganska lyckosam. Jag började nämligen tentera till studentexamen som privatist fredagen den 13 kl. 13, och det gick bra. Jag hoppas att fredagen den 13 också i detta fall skall visa sig vara lyckosam.

Herr statsrådet säger emellertid ingenting om hur länge stereosändningarna dröjer efter det att utredningen har lagt fram sitt betänkande. Efter vad jag förstått är det fråga om leveranstider för encoderutrustningar på cirka ett och ett halvt år. Jag vet inte om uppgiften är helt korrekt, men det tror jag att den är, eftersom jag har fått den av en person som jag litar på i dessa stycken. Och under sådana förhållanden skall vi alltså vänta ytterligare minst två år innan vi får några stereosändningar här i Sverige. Herr Carlsson brukar ju ha öra för vad den svenska ungdomen önskar, och då vill jag säga att det finns hundratusentals ungdomar här i landet som tycker att det är något av en skam att man inte i Sverige har kunnat komma fram till ett beslut om det system vi skall använda, när man i andra länder sedan många år har kunnat glädja radiolyssnarna med den service som stereosändningar innebär.

Jag tillråder därför statsrådet Carlsson att i detta fall verkligen göra sitt yttersta, så att det inte nu blir ytterligare tidsutdräkt innan det sker någonting på detta område i vårt land.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 18 Interpellation nr 41 ang. förutsättningarna för att införa snabbtåg i Sverige

Ordet lämnades på begäran till

Herr LARSSON i Umeå (fp), som yttrade:

Herr talman! Hösten 1960 publicerade en arbetsgrupp, bestående av representanter från SJ:s utvecklingsavdelning och ett antal verkstadsföretag i Sverige, en rapport om förutsättningarna för att på det svenska järnvägsnätet införa snabbtåg. Svårigheten att på de svenska järnvägarna driva upp tågens hastighet avsevärt högre än för närvarande hänger samman med spårens lutning i kurvorna och att spåren är tämligen krokiga. Arbetsgruppens rapport har emellertid visat att de tekniska svårigheterna kan bemästras, i huvudsak genom att luta vagnskorgen.

Gruppen sammanfattar de viktigaste slutsatserna av sitt arbete i vad avser hänsynen till komfort, säkerhet och kostnader för spårunderhållet på följande sätt:

”Det är tekniskt möjligt att tillverka ett järnvägsfordon med goda dynamiska egenskaper för hastigheter upp till 250 km/tim.

Hastigheten kan i kurvorna ökas med 50–60 % jämfört med nu tillåten hastighet utan att risk uppträder för vältning, urspårning eller uttryckning av spåret.

Genom att automatiskt luta vagnskorgen inåt i kurvorna minskar sidaccelerationens inverkan på passagerarna. En lutning av vagnskorgen med 12 grader syns tekniskt möjligt.

Spårunderhållskostnaden blir lägre för det snabba avancerade motorvagnståget – goda dynamiska egenskaper, låg axellast, låg ofjädrad massa – än för ett lokdraget expresståg.

Adhensions- och bromsproblemen är möjliga att lösa för de höga hastigheterna.

Genom en ramsäker konstruktion kommer kollisionssäkerheten att kunna göras lika god som för dagens tåg.”

Gruppen konstaterar vidare att det är först då hastigheten i kurvorna kan ökas som de stora tidsvinsterna kan göras. Enbart en fördubbling av lokeffekten för låg mellan Stockholm och Göteborg skulle t. ex. endast innebära 3 minuters tidsreduktion. En satsning på en ny teknisk konstruktion är alltså nödvändig. Gruppen har visat att den tekniken finns och att tillverkningen skulle kunna börja redan 1974.

Med en topphastighet på 220 km/tim. skulle följande restider erhållas:

Stockholm–Göteborg	2 tim.	26 min.
Stockholm–Eskilstuna		51 min.
Stockholm–Västerås		44 min.
Stockholm–Södertälje S		15 min.
Stockholm–Norrköping	1 tim.	
Stockholm–Linköping	1 tim.	17 min.
Stockholm–Malmö	3 tim.	22 min.
Göteborg–Malmö	1 tim.	50 min.

Stockholm--Uppsala		22 min.
Stockholm--Gävle	1 tim.	
Stockholm--Sundsvall	2 tim.	31 min.
Stockholm--Östersund	3 tim.	15 min.
Stockholm--Umeå	5 tim.	41 min.
Stockholm--Luleå	7 tim.	31 min.
Sundsvall--Östersund	1 tim.	18 min.

Nr 24

Torsdagen den
15 februari 1973

Jämfört med dagens restider betyder det en tidsvinst med 40–50 procent.

Arbetsgruppen gjorde även en beräkning av de investeringskostnader som är förknippade med ett snabbtågsprojekt. Slutsatsen blev att dessa kompenseras av tågets större produktivitet.

Den ekonomiska sidan av projektet skulle emellertid bli föremål för fortsatt utredning genom SJ:s försorg. Såvitt bekant har något resultat av denna utredning ännu inte publicerats. Det är därför sannolikt att förprojektering, konstruktionsarbete och utprovning av den tekniska materielen inte skett i den takt som arbetsgruppen förordat. Med gruppens planering skulle tågen ha kunnat sättas i kommersiell drift redan 1975.

Det råder inget tvivel om att mycket starka skäl talar för ett genomförande av det här projektet. Om järnvägarna skall kunna spela den betydande roll i trafikarbetet som folkpartiet länge hävdade måste den tekniska utvecklingen stimuleras. En viktig faktor bakom järnvägarnas krympande andel av transportmarknaden är otvivelaktigt en otillräcklig teknisk utveckling av tågen jämfört med andra transportmedel. Snabbtåg kan bli den innovation som ger SJ möjligheter att erövra nya marknader.

Ett genomförande av projektet med snabbtåg skulle vara ett välkommet tillskott för flera verkstadsindustrier i Sverige. Projektet skulle för flera år positivt påverka sysselsättningen både i dessa företag och inom SJ.

Ett viktigt skäl för att snarast satsa på snabbtåg i Sverige är beslutet att sprida de statliga verken till ett dussintal platser i landet. Goda kommunikationer mellan dessa orter är en förutsättning för att effektiviteten i förvaltningen inte skall bli lidande. Även det regionalpolitiska handlingsprogram, som riksdagen nyss antagit, ställer ökade krav på snabba förbindelser mellan olika landsändar.

Med hänvisning till det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern få ställa följande frågor:

Vilket resultat har den ekonomiska bedömningen av snabbtågsprojektet givit?

Avser herr statsrådet att förelägga riksdagen ett förslag om snabbtåg i Sverige?

Denna anhållan bordlades.

§ 19 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framställdes, nämligen

den 14 februari av

Nr 84 Fru *Nordlander* (vpk) till herr handelsministern om åtgärder mot försök att kringgå prisstoppet:

Överväger statsrådet något initiativ i syfte att åstadkomma ett ingripande mot försök att kringgå prisstoppet såväl som att genomföra en dold prisstegring genom viktreducering, kvalitativ försämring eller minskat styckeantal i slutna förpackningar?

Nr 85 Herr *Gustafsson* i Barkarby (s) till herr kommunikationsministern angående förläggning av det icke militära flyget till Barkarby flygfält:

Hur ser kommunikationsministern – mot bakgrund av pressuppgifter och luftfartsverkets kontakter med berörda kommuner – på frågan att förlägga delar av det icke militära flyget till Barkarby flygfält?

Nr 86 Herr *Korpås* (c) till herr försvarsministern angående förfarandet vid förvärv av mark för militära anläggningar:

Finner statsrådet det vara i överensstämmelse med givna anvisningar för förfarandet vid förvärv av mark för militära anläggningar, att skriftligt hot om expropriation användes vid vederbörande statliga organs första kontakt med markägare och att skrivelser med detta innehåll sändes som vanliga brev utan mottagningsbevis, när även uteblivet svar skall leda till åtgärder för förvärv av mark enligt bestämmelserna i expropriationslagen?

den 15 februari av

Nr 87 Fru *Sundberg* (m) till herr statsrådet Moberg angående arbetet inom av statliga verk tillsatta arbetsgrupper:

Är det enligt statsrådets mening acceptabelt att ett verk inskrider för att styra arbetet inom en av verket tillsatt arbetsgrupp, som arbetar efter givna direktiv?

Nr 88 Herr *Eriksson* i Arvika (fp) till herr kommunikationsministern om vidgade möjligheter till billighetsresor med tåg:

Är statsrådet beredd att ta initiativ till en utvidgning av sådana billighetsresor (charterresor) med tåg, som kommer att erbjudas på sträckan Sundsvall–Stockholm, i syfte att bättre tillvarata järnvägarnas kapacitet och ge fler människor ekonomiska möjligheter att resa med tåg?

Nr 89 Herr *Johansson* i Skärstad (c) till herr jordbruksministern om ökat statligt stöd till miljöförbättrande åtgärder i äldre industrier:

Är statsrådet beredd medverka till en ökning av de statliga ekonomiska insatserna för miljöförbättrande åtgärder i äldre industri-

er, såsom t. ex. Brusafors sulfitfabrik i Mariannelund, så att sysselsättningen kan upprätthållas under uppfyllande av de ställda miljökraven?

Nr 24

Torsdagen den
15 februari 1973

Nr 90 Herr *Berndtson* i Linköping (vpk) till herr jordbruksministern angående möjligheten för enskilda att arrendera mark för fritidsändamål:

Anser statsrådet det befogat med riktlinjer för statliga verk och institutioner med syftet att allmänheten på rimliga villkor skall kunna arrendera mark för fritidsändamål?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 15.46.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert